

School en bibliotheek

Onze kinderen lezen niet.... Hebben de kinderen wel boeken ?
Kennen ze een andere bron dan boeken kopen ? Stapten ze
ooit wel een bibliotheek binnen ? Leerde de school de weg
naar de openbare bibliotheek kennen ?

Zitten er geen mogelijkheden in een nauwe(re) samenwerking
tussen school en bibliotheek ? Onmogelijk hoofdschudden
de leerkrachten. Te weinig werkkrachten protesteren de bib-
mensen die verdrinken in administratie. Wacht maar....
beweert "het" decreet : de lectuurbegleidingscentra zullen
alle problemen oplossen... En intussen wachten we maar op
de deus ex machina die het boek uit de bibliotheek toegan-
kelijk maakt voor schuchtere kinderhanden.

Kan het anders ? Volmondig ja, beweert André De Cock.

Het schoolbibliotheekproject geeft heel wat tips over hoe
het wel kan met veel organisatie, goede wil en samenwerking
tussen verschillende organisaties.

Het artikel dat volgt is een samenvatting van de brochure
van André De Cock rondom dat project. Hierbij werd de
beschrijving van het Stedelijke Lagere School Project
letterlijk overgenomen.

André De Cock blijft zeer actief op dit vlak. Voor verdere
publicaties en inlichtingen kan men zich wenden tot André
De Cock, St.-Lievenslaan 20, 9000 Gent.

Het bibliotheekproject dat groeide vanuit het initiatief
van André De Cock vond plaats in de St. Bernadettewijk, ge-
legen in het N.O. van Gent. Dit is een vrij kansarme
buurt. Er zijn twee lagere scholen : een stedelijke en
een vrije. Het project richtte zich tot de vierde leer-
jaren (tienjarige kinderen) in deze scholen met respectie-
velijk 16 en 23 leerlingen.

De Openbare Bibliotheek ligt vlakbij beide scholen. Het is een zeer kleine bibliotheek, ter grootte van een uitleenpost. Er waren op dat ogenblik een 300 kinderboeken aanwezig geschikt voor 10-jarigen. Deze kinderboeken waren meestal niet meer zo recent (ouder dan 1965) of vaak serieboeken. Nauwelijks 20-tal boeken waren "verantwoorde" of "betere" boeken.

In functie van het project moest er heel wat bijgekocht worden. Men wou toch een 200-goede kinderboeken voor tienjarigen in huis hebben. 171 boeken werden bijgekocht vanuit de eigen middelen van de bibliotheek.

Vorbereiding : het initiatief ging uit van de voorzitter van de O.B. de bibliothecaris, een buurtwerker. Ook de leraars en 5 normalisten van het Stedelijk Hoger Pedagogisch Instituut en de St.Jan-Berchmans normaalschool, evenals het Stedelijk Pedagogisch Centrum en de leraars van de respectievelijke lagere scholen verleenden hun medewerking. Bij de contacten tussen de verschillende deelnemers ging men telkens uit van een informatieve tekst. Dit praatpapier omvatte naast de lijst van 171 geselecteerde boeken ook de belangrijkste inhoudelijke aspecten, de werkwijze, een uitgewerkt voorbeeld van een boekpromotie, allerlei voorbeelden van boekenlijstjes en boekbesprekingsbladen bestemd voor de kinderen.

Doelstellingen :

- het enthousiasme bij kinderen voor boeken en lezen vergroten
- de keuzemogelijkheid van de kinderen t.a.v. het bibliotheek materiaal uitbreiden (soorten boeken)
- kinderen vertrouwd maken met auteurs van boeken
- kinderen in contact brengen met boeken die naar inhoud en stijl anders zijn dan wat doorgaans gelezen wordt
- kinderen laten ervaren dat er een relatie bestaat tussen wat zij zelf meemaken en wat er in een boek beschreven staat
- kinderen laten ervaren dat je met en rond een boek heel

wat boeiende dingen kan doen

- de lokale openbare bibliotheek meer bereikbaar maken voor kinderen

Werkwijze : Er werd afgesproken in elke klas 8 promotiebeurten te houden van ongeveer 75 à 90 minuten.

Boekpromotie is een techniek om de bovenstaande doelstellingen te realiseren. Het bestaat meestal uit :

- het navertellen van een boek
- het voorlezen van fragmenten
- het houden van een gesprekje met aansluitende verwerkingsactiviteiten rond één of meer boeken

Om de twee promotiebeurten kwamen de leerkrachten de bibliothecaris en de studenten van de normaalschool (boekpromotors) samen om de werkwijze van de twee volgende beurten te bespreken en het materiaal voor te bereiden. De twee voorbije beurten werden bij die voorbereidende bijeenkomsten ook geëvalueerd.

Voor heel wat interessante ideeën raadpleegde men "Plezier in boeken" (Praxis nr. 8) van A. Vander Geest en W. Swüste uitgegeven bij Malmberg Den Bosch

Ter illustratie volgt de neerslag van een volledig uitgewerkt project in de Stedelijke Lagere School :

- eerste promotie : kringgesprek rond soorten kinderboeken. Leerlingen en promotors brengen allerlei boeken naar de klas. De boeken liggen op een hoop in een kring. De kinderen moeten dan de boeken van éénzelfde soort bij elkaar brengen. Geleidelijk komt op die manier een rubricering tot stand. De gekozen trefwoorden worden op het bord geschreven (avonturen, strips, tijdschriften,...) De kinderen stellen nadien om beurt aan de klas een boek voor dat ze gelezen hebben. Ze vertellen waarom ze dat boek kozen en wat ze er goed en slecht aan vonden. De promotors stellen elk ook een boek voor.

Met het oog op de volgende promotie (bibliotheekbezoek) vragen wij aan de leerlingen waar ze de boeken hebben gehaald.

De verschillende mogelijkheden worden besproken.

- Tweede : bezoek aan de Stedelijke Bibliotheek Ledeberg.
In de leeshoek van de bibliotheek heeft eerst een voorbereidend gesprekje plaats. De promotors vertellen o.a. hoe de bibliotheek is opgebouwd en hoe je lid kan worden. Daarna volgt een oriëntatie-oefening op basis van een aantal zoekkaarten. De kinderen krijgen een steekkaart met onvolledige informatie over een boek en moeten aan de hand van het kaartensysteem dat boek opzoeken. Er zijn zoekkaartjes met verschillende moeilijkheidsgraad voorbereid, zodat elke groep eerst een eenvoudige en daarna iets moeilijker opdracht moet uitvoeren. Als tussen-activiteit wordt de kinderen gevraagd enkele losse lees-indrukken over een boek dat ze nu kiezen neer te schrijven. De leerkracht verzamelt alle papiertjes op het prikbord in de klas.

- Derde : een boekrecensie maken.

Als start leest een promotor het gedicht : "Boek uit de bibliotheek" van Corrie Hafcamp. Daaruit volgt een gesprek met de kinderen over hun leesgedrag en over het gebruik van de klasbibliotheek. Vervolgens maken de promotors samen met de kinderen een kaartje met recensiegegevens : hoe is de flap, zijn de tekeningen aantrekkelijk, wie zijn de hoofdfiguren

Om aan te tonen dat je met een gelezen boek heel wat kan aanvangen wordt aan de kinderen gevraagd om een spannend moment uit een boek dat ze gelezen hebben te tekenen. Ook die tekeningen verzamelt de leerkracht aan het prikbord.

- vierde : bezoek aan bibliotheek St.-Bernadettestraat.
Elke leerling krijgt een vragenlijst over de inrichting van de bibliotheek. Ze trachten uit te vinden hoe de boeken gerangschikt staan, hoe je een boek kan zoeken, of er een leeshoekje is, hoe de bibliotheek versierd is enz. In de klas volgt een nagesprek.

Samen bekijken ze hoe de klasbibliotheek aangenamer kan gemaakt worden. De promotors sporen de leerlingen aan om

zelf te verwoorden wat ze goed of slecht vinden en vragen of ze voorstellen hebben. Hierdoor kunnen de kinderen veel nadrukkelijker dan gewoonlijk over het klasgebeuren beslissen.

- vijfde : boeken top-tien + schrijven van uitnodigingen. Opnieuw wordt een bezoek gebracht aan de bibliotheek (St-Bernadette). De thuis afgewerkte tekeningen worden er opgehangen als versiering. Hierdoor zien de kinderen dat hun werk zinvol is. Daarna zoeken de kinderen elk drie boeken die ze graag lezen en leggen die op een hoop. De leerlingen kopiëren de boekkaarten op steekkaarten die ze mee nemen naar de klas. De bedoeling is om deze boeken later uit de bibliotheek te ontlene en te lezen.

Terug in de klas maken de leerlingen een affiche waarop ze de auteur en de titel van het gelezen boek schrijven. Later kan zo afgelezen worden hoeveel maal elk boek gelezen werd; De kinderen zien zo welk boek het meest succes heeft.

Daarna schrijven ze uitnodigingen voor hun ouders of familieleden om de bibliotheek te bezoeken ter gelegenheid van de volgende promotie. Als tussenactiviteit maken ze een versierde omslag voor die uitnodigingen.

- zesde : dramatisatie

Promotor en leerlingen ontvangen hun familieleden in de bibliotheek. De leerlingen leggen hen de werking van de bibliotheek uit. Een promotor leest een fragment voor uit een boek (R. Tørnquist : "Wat je zegt ben je zelf"). Dat fragment wordt door de leerlingen gedramatiseerd om aan de ouders te tonen wat je met een boek kan aanvangen. De kinderen beleefden zeer veel plezier aan het uitbeelden van de personages.

Als overbrugging lezen de kinderen een boek uit de reeks voorkeur-boeken die zij bij de vorige promotie samenstelden.

- zevende : maken van recensies

Opnieuw trekt men naar de bibliotheek omdat de kinderen

de sfeer daar prettig vinden. Het boek dat ze als tussen-activiteit gelezen hebben, stellen ze één voor één voor op de manier die ze zelf verkiezen.

Bij de reeds eerder gecopieerde steekkaart van dat boek schrijven ze een korte inhoud en beoordeling. Ze maken ook een tekening die de inhoud verduidelijkt. Zo bekomen ze een volledige boekrecensie.

Als tussenactiviteit maken de leerlingen op dezelfde manier recensies van de overige boeken uit hun voorkeurreeks die ze eerder hadden samengesteld.

- achtste : evaluatie

In de klas worden alle promoties geëvalueerd aan de hand van een vragenlijst. Waren ze vroeger lid van de bibliotheek of niet ? Zijn er leerlingen lid geworden tijdens de promotie ? Waarom zijn ze lid geworden ? Welke promotie was de plezierigste ? Welke boeken lazen ze vroeger ? En nu ? Zullen ze verder naar de bibliotheek gaan en waarom ?

Tijdens het invullen worden de vragen met de leerlingen besproken. Zij uiten spontaan hun meningen, vaak recht voor de vuist.

Deze evaluatie wees uit dat het scholenproject zeer bevredigend was. Ook de resultaten ervan zijn dat. Op de 39 leerlingen zijn er nu 23 ingeschreven in de openbare bibliotheek. Door de promotie zijn er 13 lezertjes bijgekomen. Bovendien lezen 12 kinderen nu meer dan vroeger.

Schematisch nog enkele ideeën uit het scholenproject in de Vrije Lagere School (Marnik Braet/Franky Staelens).

- vanuit de kft van het boek raden naar inhoud nadien nieuwsgierigheid bevredigend (gedeeltelijk) door korte inhoud te vertellen of fragment voor te lezen.

- werken met opdrachtkaarten : op iedere kaart staan verschillende opdrachten en tekeningen uit kinderboeken.

bv. van de opdrachten ; "Wat is de titel van het boek ?

Hoe heet het kleine meisje dat bij grootvader op de tekening zit ?" "Lees in het boek wat er met het lachende huisje gebeurt" (zie tekening). Dit is ontdekken op een speelse manier

- zelf illustreren van boeken (nadien aan de waslijn in de klas of bibliotheek)
- boekrecensie in tekenvorm
- affiches ontwerpen en slagzinnen maken ter bevordering van het lezen van boeken
- brief aan auteur : de kinderen krijgen een brief van Guus Kuijer uit één van zijn boeken. Zo kunnen ze op uitnodiging van de schrijver zelf een briefje terugschrijven.
- een bandmontage maken met speelse, grappige of spannende fragmenten uit kinderboeken. De kinderen krijgen nadien overzicht van boeken en schrijvers, in deze bandmontage vermeld.

Nog enkele tips :

- bandmontage met griezelgeluiden, waarbij de leerlingen dan het geschikte bijpassende fragment bij zoeken
- vraaggesprek met auteur
- videoopname van verfilmd boek
- een personage aan het boek toevoegen
- een nieuw vertellersstandpunt
- vanuit recensies werken naar boeken toe
- fotowedstrijd rond boeken
- leesclubjes van kinderen die recensies maken voor de kinderen in de bibliotheek.

Het werkt zeer motiverend om al het verwerkte materiaal in de bib ten toon te stellen : foto's, tekeningen, teksten, brieven van/aan ouders, enz.

Ook de bibliothecaris kan de kinderen en hun ouders blijven in een bib gebeuren betrekken door :

- kleur -in tekeningen mee te geven en deze nadien uit te hangen in de bibliotheek
- grappig geïllustreerde keuzelijstjes ter beschikking te leggen

- thematische affiches uit te hangen (zeer in trek !)
- enz.

Algemene evaluatie van dit project :

Wat kinderen betreft is de promotie zeer bevredigend. Een heleboel lezertjes zijn erbij gekomen.

Of zij nu ook een "beter" boek lezen is moeilijker te beantwoorden. Het is duidelijk dat wat volwassenen een beter boek heten, ongetwijfeld door kinderen anders beoordeeld wordt. Zij hebben een uitgesproken voorkeur voor grappige boeken.

Problemen blijven :

- hoe kan men kinderen aan het lezen houden ?
- hoe kunnen ze aangezet worden om blijvend naar de bib te gaan ?
- hoe kunnen kinderen begeleid worden om stilaan "betere" boeken in de bibliotheek op te zoeken.

Ook voor de studenten uit de normaalschool bleek de promotie een vonk. Later als leerkrachten willen ze zeker verder werken in deze richting. Er zal veel werk aan vast. Maar het bleek ook een boeiend onderwerp voor hun eindverhandeling.

Ook ontdekten allen dat het heel belangrijk is een klare en weldoordachte lijn voorop te stellen.

Zo'n werkingslijn zou kunnen zijn : 1/ eerst het boek en een gemotiveerde keuze voor het betere boek 2/ dan werken met en rond de klasbibliotheek 3/ de openbare bibliotheek, 4/ initiatie en verwerkingsopdrachten.

Het best zou zo'n opklimmende lijn gedurende twee jaar opgebouwd kunnen worden. In dit scholenproject werd nog te overhaast te werk gegaan. De noodzaak van een werkingslijn werd duidelijk gevoeld. Niet alles kon afgewerkt worden. Tussen twee promotiebeurten in is best geen langere tijdspanne dan 2 weken.

Het is duidelijk dat dit werkelijkheidsgericht onderwijs borg staat voor een enthousiasme medewerking van de

van de leerlingen. En dat betekent al heel wat !
Een nuttig idee voor normaalschoolleraars, studenten die op zoek zijn naar een onderwerp voor eindverhandelingen, onderwijzers, kortom voor elkeen die een boek vertrouwd leesvoer in plaats van verplichte lectuur wil maken.

André De Cock,
bewerking : Ria Flament

Literatuur

Een Scholenproject, brochure van A. De Cock en A. Ockerman, Bibliotheek en Lagere School (1981), Scriptie van Hunninck, Vermeiren en Zenner.

Werken met Kinderboeken (1981), Scriptie van M. Braet/F. Staelens.

«EEN KINDERBOEK UIT DE COMPUTER»

Las je dit ook in De Morgen van 26/01/82 ?
Wie stuurt ons over dit artikeltje een originele les?

In West-Duitsland werden onlangs in primeur twee computer-boeken voorgesteld.

Het eerste richt zich tot kleinere kinderen en heet 'De verjaardagsdraak', het tweede is een spionageverhaal voor grotere kinderen, getiteld 'De geurenberg'. Het bijzondere aan beide boeken is dat de kinderen waarvoor het boek bestemd is, zelf de hoofdrol in het verhaal spelen. Het volstaat enkele gegevens aan de computer mee te delen (naam van het kind, waar het speelt, naam van een huisdier, vriendjes, etc.) om binnen de vijf minuten een op maat gesneden boek te zien drukken. De procedure is de volgende: het verhaal zit reeds in het geheugen van een minicomputer opgeslagen. Op vooraf kleurig versierde bladen zal het verhaal geschreven worden, maar pas nadat de gegevens van de jonge lezer in de computer zijn gegaan.

Binnen de vijf minuten is het basisverhaal aangepast en rollen de bedrukte bladen uit de printer. Er komt dan nog een stevig geplastificeerde kaft rond, en Sofietje heeft een boek dat over haarzelf en haar vriendjes gaat.

In de Verenigde Staten wordt het procédé al een tijdje toegepast in warenhuizen. Door de nieuwe generatie van micro-computers die gemakkelijk te transporteren en te bedienen zijn, is men voortaan niet meer aan een vaste plaats gebonden. De boeken-computer zal kunnen gedemonstreerd worden op boekenbeurzen, in boekwinkels, boektentoonstellingen, op markten en kermissen, op schoolfeesten, etc.

Op de Frankfurter Buchmesse werden twee verhalen aangeboden. In 'De verjaardagsdraak' belt een vriendelijke draak aan bij het huis van het kind. Tussen beiden ontspint zich een gesprek over feesten en verjaardagen waarin de geboortedag van het lezertje na-

tuurlijk een rol speelt. Het boek kost in de Bondsrepubliek 22 mark (ong. 400 fr.) voor 32 bladzijden. De Geurenberg is wat duurder, 25 mark, en is een speurdersverhaal waarin de hoofdpersoon een geheimzinnige zaak van verdwenen geuren gaat oplossen. De hogere prijs van dit boek heeft te maken met het feit dat aan het einde de gestolen geuren worden teruggevonden, die ook werkelijk te ruiken zijn door speciaal aangebrachte geuretiketjes met de vingernagel open te krassen.